

Till Socialdepartementet

Dnr: S2017/03403/FS

s.registrator@regeringskansliet.se

s.fs@regeringskansliet.se

Remissvar: Kunskapsbaserad och jämlik vård (SOU 2017:48)

Sveriges Tandläkarförbund har fått möjlighet att besvara remissen Kunskapsbaserad och jämlik vård. Utredningens uppdrag är att överväga och lämna förslag till hur en ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården kan uppnås. Syftet med uppdraget är att säkerställa att den hälso-och sjukvård som ges befolkningen är kunskapsbaserad och jämlik och ges på samma villkor till kvinnor och män. Sveriges Tandläkarförbund konstaterar att utredningens uppdrag och syfte är ytterst angeläget och att det är en aktuell och väsentlig fråga.

Kunskapsstyrning och kunskapsstöd

Utredningen menar att kunskapsstyrning och kunskapsstöd behöver tolkas brett, och innefatta alla de aktiviteter som behövs på alla nivåer för att varje patient-möte ska vara grundat på bästa kunskap. Det räcker inte med kunskapsstöd i form av nationella riktlinjer eller vårdprogram, utan utredningen pekar på att det behövs insatser för att förbättra förutsättningarna för användningen av bästa kunskap. I kunskapsstyrningen ingår kunskapsstöd, stöd till uppföljning och analys samt stöd till verksamhetsutveckling och till ledarskapet. Tandläkarförbundet instämmer i den analysen men efterlyser konkreta åtgärder och insatser för att möta problemen för att utveckla ett lärande system som är hållbart på sikt.

Utredningens förslag

Utredningen påpekar att genomslaget av de insatser som gjorts hittills blivit alltför blygsamma och vägen till ökad patientnytta har i uppföljningar i flera fall visat sig vara för lång. Men för att nå målen om en kunskapsbaserad och jämlik vård bedömer utredningen att huvudmännen själva måste äga de processer de sist och slutligen ändå är ansvariga för att uppnå önskade effekterna krävs en tillitsfull och effektiv samverkan mellan staten och huvudmännen, där professionerna och patientföreträdare ges stort utrymme att bidra. Tandläkarförbundet delar den uppfattningen.

Förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård

Utredningen konstaterar att såväl forskning som praktiska erfarenheter i svensk hälso- och sjukvård pekar mot att de vårdsystem som lyckas bäst med att använda bästa kunskap inte är de som centralt tar fram kunskap för att sprida till vården, utan de som arbetar integrerat och inkluderande. Detta innebär att den kunskap som skapas i det dagliga arbetet är en viktig del, men också att kulturen uppmuntrar till lärande och att verksamheten har tillgång till egna data. Omfattande detaljstyrning riskerar att minska förmågan till innovation och anpassning till professionernas behov, vilket ytterst riskerar att drabba patienten. Mot den bakgrunden lämnar utredningen förslag som syftar till att förbättra förutsättningarna för professionerna att verka enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, att få tillgång till nationella kunskapsstöd och att involvera patienterna. Sveriges Tandläkarförbund delar analysen och ser fram emot att de förslag utredningen lämnar åstadkommer den ovan beskrivna målsättningen.

Utredningens kartläggning

Kartläggningen visar hur komplex kunskapsstyrningen är och på behovet av förenkling. Regeringen har uttalat att detaljstyrningen generellt bör minska till förmån för en mer strategisk styrning präglad av tillit och förtroende. Tandläkarförbundet delar den uppfattningen.

Nationella riktlinjer bör vara vägledande, inte bindande

Tandläkarförbundet delar utredningens bedömning är att nationella riktlinjer bör vara vägledande och inte obligatoriska eller mer bindande.

Ett centralt skäl som talar emot obligatoriska riktlinjer är det faktum att patienten inte är standardiserbar. Riktlinjer skrivs på gruppnivå medan alla bedömningar måste ske utifrån den enskilda individen. Många patienter har flera sjukdomar, medan riktlinjer ofta är diagnosspecifika.

Tandläkarförbundet tillbakavisar med kraft att införa obligatoriska riktlinjer vilket bidrar till minskad professionell autonomi och riskerar sända en signal om brist på tillit till vårdens professioner.

Vidare konstaterar Förbundet att det finns generella principer om professionernas autonomi vilket välkomnas. Utredningen har fångat upp kärnproblemen men tyvärr inte lämnat några svar på hur problemen ska finna sin lösning.

Tandläkarförbundet vill även framhålla att det är lämpligt att vårdgivare och huvudmän vilka har betalningsansvaret för vårdens resurser och utförande också har rådighet över kunskapsstyrningen.

Överväganden och förslag

Tandläkarförbundet instämmer att den generella bilden är att det finns ett stort utbud av kunskapsstöd, som inte sällan dubblar och överlappar, och i vissa fall t.o.m. motsäger varandra vilket måste kartläggas och ses över för att nå önskat syfte. Tillit till vårdprofessionernas arbete är för övrigt av stor vikt för att uppnå en lärande organisation. Tandläkarförbundet delar uppfattningen att patienten är en viktig aktör i vården och behöver ges förutsättningar att delta i kunskapsstyrningen och då är det viktigt att verksamhetsnära kunskap, erfarenhet och behov blir mer vägledande.

Lagförslaget

Tandläkarförbundet ser mycket positivt på att utredningen lämnar lagförslag för att åstadkomma en långsiktigt hållbar reglering av förutsättningarna för nationell kunskapsstyrning. Förtydligandet i hälso- och sjukvårdslagen innebär bl a att professionerna ska ha goda förutsättningar att arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, och att det är huvudmannen respektive verksamhetschefen som har ansvaret att skapa dessa förutsättningar. Om personalen inte har goda förutsättningar att utöva sitt arbete i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär det att lagens krav på en god vård inte uppfylls. Förslagen kompletterar befintlig lagstiftning som säger att hälso- och sjukvårdspersonal ska arbeta i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och det är viktigt.

Det som är problematiskt i sammanhanget är att tandvårdens verksamhet inte har behandlats och det blir ytterst komplicerat eftersom tandvården verkar inom samma patientsäkerhetslagstiftning och då kan inte tandvårdens personal exkluderas från denna lagstiftning. Detta innebär att det måste göras konsekvensändringar även i Tandvårdslagen så att utredningens intention uppfylls. Tandläkarförbundet ser fram emot att denna konsekvensändring tillförs.

Tandläkarförbundet ser vidare positivt på att SBU får i uppdrag att utveckla en nationell upplysningstjänst och stöd till systematisk utbildning och handledning till de som gör kunskapsunderlag och att Socialstyrelsen ges i uppdrag att ansvara för en nationell regelbundet återkommande uppföljning och djupgående dataanalys.

Med vänlig hälsning
Sveriges Tandläkarförbund

Hans Göransson
ordförande